

Posudek oponenta

Daniel Pavlát, Novinář a politik Hubert Ripka, Disertační práce FF UK, Praha 2016, 366 str. + přílohy

Daniel Pavlát se věnuje osobnosti Huberta Ripky již dlouhá léta. Měl velké štěstí, že v průběhu těchto let se tématu nechopil někdo jiný a nepředběhl jej s odborným zpracováním. Zároveň je škoda, že se nepokusil aktivněji publikovat dílčí výsledky svého badatelského úsilí. Biografie výrazných politických osobností moderních českých a československých dějin byly a jsou nosnou tematikou nejen pro historiky, ale i pro žurnalisty. Od 90. let vznikla na Filozofické fakultě UK pod vedením především prof. Kvačka a prof. Kuklíka celá řada takových monografií, mnohé se následně dočkaly i tištěné podoby. V tomto okruhu je třeba hledat také počátky Pavlátova zpracování Huberta Ripky.

Pavlátovu dílu upřímně přeju úspěch, Hubert Ripka si zaslouží kultivovanou monografii, nad řadou aspektů vzniku této práce však cítím velké otazníky. Již před řadou let jsem oponovala diplomovou, resp. rigorózní práci na stejné téma, časově ohraničenou květnem 1945. Ta dnes v podstatě tvoří více jak polovinu celé předkládané disertace. Umím pochopit, že doktorské studium je náročné skloubit s pracovním vytížením, na druhou stranu je to svobodná volba každého z nás. Nad předkládaným textem mám pocit, že jeho slibný základ vznikl dříve a v následující řadě let nebylo bádání nad zvoleným tématem doktorandovou prioritou. Neznamená to, že by i tak nemohla vzniknout kvalitní disertace. Mé výtky směrem k předkládané práci se budou odvíjet především dvěma směry – jednak budou směřovat na heuristiku práce, jednak na interpretaci výsledků a kladení jiných otázek, než je směřujících k popisu.

Strukturu práce považuji za dobře promyšlenou, jen občas se informace opakují. Rozumím tomu, že přiblížit činnost Huberta Ripky je náročný úkol, protože dlouhodobě se pohyboval v samém centru dění. Zároveň není možné pojednávat pouze o osobě a výklad o podstatě dějinných událostí odsunout stranou. Tím se z tématu stává velmi široce koncipovaný příběh. Události, jichž se Ripka ve 30. a 40. letech účastnil, jsou nejen odbornou literaturou bohatě zpracovány, existuje celá řada profesionálních edic, které se k tématu vztahují, proto se mohou zasvěcenému čtenáři jevit banálně. Ripka, který stál mnohdy v centru dění, takový výkladový kontext ovšem mít musí. To bych autorovi nevyčítala. Vadí mi však heuristika celé práce, z níž je jasně patrné, že svou omezenou energii autor soustředil pouze na zlomek informačních zdrojů a nepokusil se o větší šíři i tam, kde by to bylo zcela namístě. Za zásadní problém pak považuji opomíjení novější literatury k tématu. V tomto ohledu Daniel Pavlát ustrnul na literatuře, se kterou pracoval v dřívějším studiu, a je to velká škoda, protože historické bádání v mezičase v dané oblasti značně postoupilo a některé práce by jej mohly inspirovat i metodologicky. Za problematický tak považuji i rozbor pramenů a literatury, který je spíše popisem,

a objevují se v něm značné nepřesnosti, zároveň považuji za chybu, že práce nemá žádný seriózní závěr.

Mé výtky vůči autorově heuristice v oblasti pramenů směřují k tomu, že se soustředil především na Ripkovy – zajisté velmi obsáhlé – archivní fondy a ostatní poněkud potlačil. Chybí zde zcela Archiv Kanceláře prezidenta republiky, Československé dokumentační středisko, u Archivu Ministerstva vnitra není vůbec zřejmé, k čemu jej autor užíval, nevidím zmínku o pokusu nahlédnout do agendy ministerstva, které Ripka za třetí republiky vedl, za problematické považuji to, že s výjimkou jednoho berlínského archivu neprovedl autor rešerši v řadě zahraničních, i když Ripka strávil v exilu v různých zemích řadu let. Některé materiály k této problematice jsou sice součástí vytěžených edic, ale především po období pro roce 1948 by chtělo Ripkovu činnost zmapovat i pod tímto zorným úhlem a není to požadavek nereálný.

David Pavlát patrně podlehl dojmu, že toho má k Ripkovi nastudováno již dost. Určitě, literatury, kterou jeho postava prochází, je spousta. Ale i v posledních letech vznikají díla, která poznání posouvají i v otázkách spjatých s Ripkovým životem, dopředu. Nejde jen o produkci autorské dvojice Kuklík – Němeček, ale v práci chybí jakákoli reflexe dvou zásadních knih Pavla Horáka, které by mohly být pro autora značně inspirativní – absentuje tam jak Bohumil Laušman Politický životopis. Riskantní hry sociálnědemokratického lídra (2012), tak Stranické legitimace, vážení! Československá sociální demokracie na útěku poválečnou Evropou (1948-1953) (2015), autor nezaznamenal ani obsáhlý životopis Petra Zenkla (2014) od Martina Nekoly. Je to opravdu škoda, protože oba dva tito autoři pracují i se zahraničními archivy a mohli určitě heuristické deficity D. Pavlátovi zmírnit. Chybí dokonce i Dejmkův o řadu let starší Beneš, z novějších věcí dále Christiane Brenner – Mezi východem a západem a mnoho dalších relevantních titulů. Pod tímto zorným úhlem je pak třeba položit otázku, do kdy se vlastně autor svému tématu věnoval. Pasáže věnované únorovým událostem jsou zpracovány pouze z několika titulů, v tomto kontextu pak působí o to lépe velmi pěkná rekonstrukce Ripkova – tolika mýty opředěného – opuštění republiky.

Pozornost by zasloužily i některé starší tituly, stejně jako v seznamu sice mnohdy uvedené, ale v reálu nevyužívané paměti a korespondence. Zde mám na mysli i diplomovou práci Jiřího Nohy o Rudolfu Bechyněm, chybí ale i edice z jednání poválečné vlády (NA), já sama jsem o straně Ripkova mládí – národní demokracii – napsala celou řadu novějších titulů, než se kterým pracuje autor, chybí vyčíst Opočenského deníky, na které jsem autora již kdysi upozorňovala. Jan Opočenský byl v Londýně Ripkovým podřízeným a jeho způsob práce stejně jako složité vztahy s Janem Masarykem viděl z bezprostřední blízkosti. Proto opravdu nechápu, proč se s jeho svědectvím nijak neparčuje. Vlastimil Klíma (ANM) by zase mohl autora zásadněji obeznámit se svým pohledem na vztahy v Mladé generaci

národní demokracie. Absentují z nepochopitelných důvodů také Paměti Václava Marii Havla, byť Ripka patřil do jeho okruhu spolupracovníků. Celkově je odkazů na dosavadní literaturu nepřiměřeně málo na to, jak je to exponované a mnohdy kontroverzní téma. Protože je text postaven především na dobovém tisku a pramenech úřední povahy, Ripkova osobnost se i přes několik set stran zpracování, vytrácí, je popisná, někdy klouže po povrchu tam, kde by měl být nastíněn člověk v celé své komplexnosti. V práci nenajdeme ani trefnější zamyšlení nad Ripkovou osobností, nejpřiléhavější se pak jeví výrok Jaromíra Smutného z doby druhého exilu. David Pavlát přitom Ripku zná a je to už muž s určitou životní zkušeností, nerozumím tedy tomu, proč se neodvážil s nadhledem přiblížit Ripkovu osobnost.

Text je velmi pečlivě zredigován, najdeme zde jen pár nedopatření (např. odkazy v poznámkovém aparátu, Jana Paulová místo Milady Paulové, v roce 1935 nebylo Národní sjednocení Stříbrného). Nad jeho čtením mě napadala řada otázek dílčích, i některé obecnější: Ripkův životní styl i zdraví jsou popsány pomocí určitých klišé – pochopení jeho osobnosti by neuškodila specifikace, z výšky a hubenosti ještě nemusí pramenit diagnóza, bujarý noční život, na který poukazoval i Jan Masaryk (od něj to muselo vyznít obzvláště zajímavě), by stály za reflexi, stejně jako jeho vztah k ženám. A propos – kam zmizel Ripkův syn z prvního manželství? Po svém narození v celé textu jakoby nebyl. Historik by pochopitelně neměl bulvarizovat, bez privátní roviny však těžko můžeme řadu věcí pochopit. Autor sice svou práci nazval *Novinář a Politik*, ale Člověk by tam patrně absentovat neměl.

Nad textem mě napadaly i další otázky k Ripkovu životnímu stylu - pocházel z poměrně slušně situované rodiny, a přitom měl nárok na ubytování v Hlávkově koleji? Proč? Opakovaně se setkáváme s tvrzením o jeho těžké novinářské práci dlouho do noci – ale jak skutečně sbíral informace a tvořil? Autor pracuje s Hejdovými paměťmi, zrovna v nich je řada těchto mechanismů vysvětlena, stejně jako redakční práce, nebo reflexe studijních zahraničních cest. Je škoda, že se zde autor neinspiroval. Ripka byl excelentní novinář, přitom s technologií jeho práce a každodenností se vlastně neseznámíme. K životnímu stylu se váže i pořízení vily po válce (služební?, privátní?, konfiskát?) a honitby. Ripka pocházel ze slušných poměrů, byl slušně placený novinář, byl zabezpečený politik, byl ambiciózní kariérista (?), a přitom mnohokrát v životě fatálně riskoval, čímž vše dával všanc.

Jak to bylo s jeho ideovým zráním? Posouval se stejně, jako velká část mladé inteligence mladé republiky? Nebo byla jeho cesta specifická? Ripkovo ideové zrání by si zasloužilo třeba i prosopografický rozměr, o kterém hovoří D. Pavlát v úvodu. Nepodezřívala bych Josefa Pekaře z toho, že to byl on, kdo nasměroval Ripku mezi Mladou generaci národní demokracie, vycházela bych spíše z jeho sociálního zakotvení. Jak se ale stalo, že se z pokrokaře a mladého národního demokrata stal

masarykovec, kde se vzal jeho antiklerikalismus a jak to, že skončil jako socialista? To jsou klíčové otázky zdaleka přesahující osobnost Huberta Ripky.

Více pozornosti by si zasloužil i spolkový kontext jeho života – škoda, že svobodní zednáři přišli tak zkrátka. Zkrátka ale přišla i národně socialistická strana, a to je daleko závažnější. Ripka zde byl protekčním členem, stejně jako např. Edvard Beneš. Nemusel se ve straně vypracovat, přicházel do ní již jako ikona. Jak byl vnímán, jak se začlenil do struktur, jaké byly osobní vztahy ve straně? A hlavně, jaký byl vlastně Ripkův vztah k Benešovi? Čím ho uhranul? Nebo to byla volba rozumová? Ripkův postoj v době Mnichova i Února se s Benešovým rozešel. Jak si to máme vysvětlit? Byl přece Benešův věrný propagátor a vykladač! Nebo ne? Nebo jen někdy?

David Pavlát na své disertační práci pracoval dlouho a řadu aspektů ze života Huberta Ripky shrnul a přiblížil. Bylo by velmi dobře, pokud by v průběhu obhajoby odpověděl alespoň na některé z výše uvedených otázek. I přes řadu kritických připomínek disertační práci D. Pavláta doporučuji k obhajobě.

Praha, 2. července 2016

Doc. PhDr. Jana Čechurová, PhD.